

Bruselj, 9. julij 2025
(OR. en)

11459/25

COMPET 718
IND 268
MI 523
ENT 128
CHIMIE 68
CLIMA 265
EMPL 358
ENER 365
ENV 688
FISC 165
POLCOM 157
RECH 324
SAN 451
SOC 511
UD 151

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	9. julij 2025
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2025) 530 final
Zadeva:	SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ Evropski akcijski načrt za kemijsko industrijo

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2025) 530 final.

Priloga: COM(2025) 530 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Strasbourg, 8.7.2025
COM(2025) 530 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Evropski akcijski načrt za kemijsko industrijo

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Evropski akcijski načrt za kemijsko industrijo

1. UVOD

Kemijska industrija je industrija industrij. Kot četrta največja predelovalna industrija EU prispeva k več kot 96 % proizvedenega blaga, zaradi česar je temelj industrijske odpornosti in konkurenčnosti EU. Kemikalije so ključnega pomena za širok nabor uporab v strateških sektorjih, kot so obramba, čiste tehnologije in digitalizacija. Evropa mora zato ohraniti močno kemijsko industrijo. Hkrati mora industrija preiti na model čistega in krožnega gospodarstva, sprejeti inovacije, okrepiti svojo globalno konkurenčnost ter zagotoviti varovanje zdravja ljudi in okolja.

Danes se sektor sooča tudi z velikimi izzivi, ki ogrožajo njegov konkurenčni položaj in odpornost. Njegov svetovni tržni delež se je od leta 2003 zmanjšal za več kot 50 %, druge regije, kot je Kitajska, pa so postale glavni akterji. Visoke cene energije in surovin, geopolitične napetosti ter majhno povpraševanje na trgu so spodkopali konkurenčnost proizvajalcev s sedežem v EU, zaradi česar so se zmanjšale stopnje izkoriščenosti proizvodnje. V zadnjih dveh letih je bilo v EU napovedano zaprtje več kot 20 večjih proizvodnih obratov¹, vključno z obrati za parni kreking in drugimi obrati višje v verigi za proizvodnjo temeljnih gradnikov.

Ta akcijski načrt temelji na kompasu za konkurenčnost², dogovoru o čisti industriji³ ter strateškem dialogu s kemijsko industrijo, ki ga je 12. maja 2025 vodila predsednica Ursula von der Leyen. V njem so določeni konkretni ukrepi, ki naj bi pomagali zagotoviti svetovno konkurenčnost evropske kemijske industrije, ohraniti močno evropsko proizvodno bazo ter jo nadgraditi z ukrepi na štirih ključnih področjih: (1) krepitev odpornosti: ohranjanje kritične proizvodnje v EU in odpiranje novih trgov ter zaščita industrije EU, (2) zagotavljanje oskrbe z energijo, podpiranje razogljichenja ter prehod na čisto in krožno gospodarstvo, (3) oblikovanje vodilnih trgov in spodbujanje inovacij ter (4) poenostavitev regulativnega okvira.

Aksijski načrt spremljata zakonodajni predlog zbirnega svežnja o kemikalijah⁴, s katerim se na primer poenostavljajo zahteve glede označevanja, ter delegirani akt o nizkoogljicnem vodik⁵. Dopolnjuje ga predlog osnovne uredbe o Evropski agenciji za kemikalije

1 Ocenjuje se, da je v teh večjih obratih izgubljenih od 10 000 do 20 000 delovnih mest.

2 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Kompas za konkurenčnost za EU (COM(2025) 30 final).

3 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Dogovor o čisti industriji: skupni načrt za konkurenčnost in razogljichenje (COM(2025) 85 final).

4 Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi uredb (ES) št. 1272/2008, (ES) št. 1223/2009 in (EU) 2019/1009 glede poenostavitve nekaterih zahtev in postopkov za kemične izdelke (COM(2025) 531).

5 DELEGIRANA UREDBA KOMISIJE (EU) .../... o dopolnitvi Direktive (EU) 2024/1788 Evropskega parlamenta in Sveta z določitvijo metodologije za ocenjevanje prihrankov emisij toplogrednih plinov zaradi nizkoogljicnih goriv, C 2025 (4674).

(ECHA)⁶, s katerim se dodatno poenostavlja upravljanje regulativnega okvira za kemikalije.

2. KREPITEV ODPORNOSTI

2.1. Ohranjanje ključne proizvodnje v EU

EU mora ohraniti in nadgraditi svoje temeljne zmogljivosti za proizvodnjo kemikalij, da bi okrepila svojo konkurenčnost in ohranila svojo odpornost. Temeljni gradniki, kot so petrokemične snovi, amoniak in klor, so osnova številnih vrednostnih verig, od farmacevtskih izdelkov do baterij. Vendar je EU v zadnjih treh letih izgubila vsaj 8–10 % svojih zmogljivosti za kreking, zaradi morebitnih prihodnjih zaprtij pa bi skupna izguba presegla 20 % zmogljivosti iz leta 2021. Večina preostalih obratov za kreking v EU, ki so skoncentrirani v nekaj regijah in pogosto povezani z rafinerijami nafte, je zastarelih, močno odvisnih od primarnega bencina kot primarne surovine in manj učinkovitih od svojih svetovnih konkurentov⁷.

Te strukturne slabosti niso omejene le na obrate za parni kreking. Obsežne zaustavitve so prizadele tudi druge kritične proizvodnje⁸, kar je povzročilo verižne učinke na celoten kemijski ekosistem. To ne vpliva le na sektorje, kot so plastika, polimeri ter potrošniške in posebne kemikalije, temveč ogroža tudi do 200 000 neposrednih delovnih mest⁹.

Komisija bo za ohranitev in posodobitev strateških proizvodnih zmogljivosti in vrednostnih verig, razogljichenje sektorja, zmanjšanje odvisnosti¹⁰ ter privabljanje ustreznih spretnosti vzpostavila **zavezništvo za kritične kemikalije**¹¹. To zavezništvo bo delovalo kot strateški okvir, ki bo omogočal sodelovanje z državami članicami in deležniki, da se bodo lahko evidentirala in obravnavala tveganja zapiranja proizvodnih zmogljivosti v sektorju. Zavezništvo bo prav tako olajšalo razprave o ključnih trgovinskih izzivih, kot so izkrivljanje enakih konkurenčnih pogojev na svetovni ravni, odvisnosti v dobavnih verigah in vprašanja pravic intelektualne lastnine, tako da bo industriji in Komisiji pomagalo že v zgodnji fazi zaznati morebitne škodljive poraste uvoza. To delo bo temeljilo na načrtu prehoda za kemijsko industrijo.

Zavezništvo bo pomagalo razviti **merila za opredelitev kemijskih obratov in molekul**, ki so ključnega pomena za strateške cilje EU. Ta merila bi morala odražati njihov pomen za strateške sektorje nižje v verigi ter raven trgovinske odvisnosti EU. Na podlagi izkušenj drugih strateških industrij, kot so surovine ali neto ničelne industrije, bi lahko raziskali tudi nove dejavnike odpornosti, pomembne za kemijski sektor, kot so proizvodni obrati, ki so redki ali le maloštevilni, a ključni za vrednostne verige v Uniji.

Na podlagi teh meril bo zavezništvo prispevalo k **evidentiranju kritičnih molekul**, kot so tiste, ki so bistvene za strateške vrednostne verige in so odvisne od ene same tretje države ali nekaj dobaviteljev¹². Te molekule bi bile nato predmet okrepljenega spremljanja v

⁶ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Evropski agenciji za kemikalije ter spremembi uredb (ES) št. 1907/2006, (EU) št. 528/2012, (EU) št. 649/2012 in (EU) 2019/1021 (COM(2025) 386).

⁷ Zlasti obratov za kreking etana, ki so pogosti v ZDA in na Bližnjem vzhodu.

⁸ Med drugim gre za olefine, aromate, metanol, amoniak in klor.

⁹ Poročilo CEFIC: *The Competitiveness of the EU Chemical Industry* (Konkurenčnost kemijske industrije EU).

¹⁰ Na primer od gnojil.

¹¹ V skladu s pravili o konkurenci in mednarodnimi zavezami EU.

¹² Kritične surovine so obravnavane v informacijskem sistemu za surovine (RMIS): <https://rmis.jrc.ec.europa.eu/>.

okviru sistema carinskega nadzora in bi lahko služile kot podlaga za morebiten zakonodajni predlog.

Zavezništvo bo prav tako podpiralo EU in države članice pri usklajevanju naložbenih prednostnih nalog ter usmerjalo usklajevanje podpornih mehanizmov EU z nacionalnimi projekti, vključno s pomembnimi projekti skupnega evropskega interesa. Kemijskemu sektorju bi lahko koristila dva potencialna tovrstna projekta. Prvič, skupni evropski forum za pomembne projekte skupnega evropskega interesa preučuje vrednostno verigo biotehnologije, da bi opredelil morebitne projekte. Drugič, forum je podprl projekt o krožnih naprednih materialih, ki je v fazi načrtovanja. Države članice lahko oblikujejo ukrepe pomoči za podporo pomembnim projektom skupnega evropskega interesa za tehnologije, ki so ključne za čisti prehod, ali pomembnim infrastrukturnim projektom. Ali bo pomemben projekt skupnega evropskega interesa uresničen ali ne, bo odvisno od fiskalne zmogljivosti sodelujočih držav članic.

Tretjič, Komisija bo državam članicam in regijam pomagala pri imenovanju **kritičnih kemijskih obratov EU**. Nadgrajevali bi že obstoječe industrijske grozde in platforme, kot je Mreža evropskih regij proizvajalk kemikalij. Taki lokalni industrijski ekosistemi imajo ključno vlogo pri ohranjanju odpornih vrednostnih verig v sektorjih, kot so čiste tehnologije, letalska in vesoljska industrija, obramba ali zdravstvo, tj. sektorjih, ki zahtevajo prožno in posodobljeno proizvodno bazo.

V številnih teh obratih so potrebne naložbe za posodobitev, dekontaminacijo in razogljichenje ob hkratnem povečevanju konkurenčnosti. Ciljno usmerjena podpora bi morala biti na voljo za posodobitev obratov, ki jim grozi zaprtje, in za olajšanje njihovega zelenega prehoda, kjer je to ustrezno, v skladu s pravili o državni pomoči.

V EU je približno 150 kemijskih parkov. Ti so temelj industrijske dejavnosti, delovnih mest ter centrov odličnosti in inovacij. Komisija bo pomagala varovati in podpirati razvoj teh ekosistemov s posodobitvijo in razogljichenjem, pri tem pa bo uporabila kohezijska sredstva na podlagi sedanjega pravnega okvira in tudi na podlagi predlaganega sporočila o posodobljeni kohezijski politiki¹³. Izhajala bo iz izkušenj s Skladom za pravični prehod na področju razogljichenja, izpopolnjevanja/preusposabljanja in krepitve zmogljivosti, Skladom za inovacije in instrumentom InvestEU. Trenutno že podpira razogljichenje kemijske industrije s Skladom za pravični prehod in procesom pravičnega prehoda.

Naložbe bi lahko podprli s soustvarjanjem regionalnih načrtov za kritične kemijske obrate EU, pri katerem bi sodelovali industrija, akademski krogi, zagonska podjetja in regionalni organi. To bi moralo voditi do boljšega usklajevanja lokalnih potreb z razpoložljivimi viri, infrastrukturo in instrumenti ter omogočiti inovativnim podjetjem in zagonskim podjetjem, da ponudijo nove rešitve za posodobitev kritičnih proizvodnih procesov, pospešitev razogljichenja, digitalizacije in krožnosti ter spodbujanje varnejših in bolj trajnostnih kemikalij. Ta skupna podlaga lahko pomaga izboljšati povezovanje z instrumenti financiranja EU. V zvezi s tem bi lahko Komisija države članice obvestila o ustreznih možnostih financiranja in zmanjšala tveganje, da bi obetavni projekti zaradi upravne zapletenosti ali razdrobljene podpore ostali neuresničeni.

¹³ Sporočilo Komisije Posodobljena kohezijska politika: vmesni pregled (COM(2025) 163 final z dne 1. aprila 2025).

Ta pobuda bo prav tako pripomogla k zagotavljanju upravne pomoči za druge ukrepe, kot so krepitev sodelovanja med raziskovalno sfero in industrijo, spodbujanje inovacij, podpora malim in srednjim podjetjem ter izpopolnjevanje in preusposabljanje lokalne delovne sile¹⁴.

Izvajanje sedanjega akcijskega načrta bo poleg tega temeljilo na orodju za usklajevanje konkurenčnosti, kot je predstavljeno v kompasu za konkurenčnost, da bi zmanjšali odvisnost sektorja od zunanjih dejavnikov in podprli njegov prehod v bolj trajnostno in konkurenčnejšo prihodnost.

Komisija bo:

- vzpostavila zavezništvo za kritične kemikalije na ravni EU kot strateško krovno strukturo za sodelovanje z državami članicami in deležniki za obravnavanje tveganj zapiranja proizvodnih zmogljivosti v sektorju ter razpravo o ključnih trgovinskih izzivih (zadnje četrletje 2025).

Zavezništvo bo:

- vzpostavilo podporo državam članicam in deležnikom za razvoj meril za opredelitev kritičnih proizvodnih obratov in molekul v EU (zadnje četrletje 2025);
- pomagalo državam članicam in deležnikom pri evidentiranju kritičnih molekul, to pa bo služilo kot osnova za okrepljeno spremljanje v okviru sistema carinskega nadzora, diverzifikacijo oskrbe in tudi morebiten zakonodajni predlog o kritičnih molekulah (2026);
- pomagalo državam članicam in regijam pri vzpostavljanju kritičnih kemijskih obratov EU, da bi se olajšale naložbe, spodbudile inovacije, izboljšal dostop do financiranja in podprle posodobitve kritičnih proizvodnih zmogljivosti (2026).

2.2. Mednarodna trgovina: odpiranje novih trgov in zaščita industrije EU

Evropska kemijska industrija je vodilna izvoznica in ključen dejavnik v evropski trgovinski bilanci. Leta 2023 je vrednost izvoza kemikalij iz EU, brez farmacevtskih izdelkov in zdravil, dosegla 285 milijard EUR, uvoz pa 241 milijard EUR. Njen trgovinski presežek se večinoma pripisuje segmentom nižje v verigi (potrošniške in posebne kemikalije), polimerom in intermedijem, medtem ko trgovinski primanjkljaj v segmentih višje v verigi odraža odvisnost EU od uvoženih energentov in surovin (fosilna energija in surovine, surovine na biološki osnovi), ki se uporabljajo za proizvodnjo drugih kemikalij.

Da bi industrija ponovno pridobila konkurenčnost v EU in na mednarodni ravni, je ključen dostop do čezmorskih trgov tako za izvoz kot za uvoz, skupaj z okrepljenimi enakimi konkurenčnimi pogoji za vse, na primer na področju varstva intelektualne lastnine. Za dosego tega bo EU sprejela sektorske ukrepe, kot je opisano v nadaljevanju.

Zagotavljanje dostopa do izvoznih trgov

¹⁴ V okviru pakta za spretnosti je glavna zaveza regionalnega partnerstva, ki ga vodi Mreža evropskih regij proizvajalk kemikalij, pomagati regijam pri spopadanju z izzivi, ki jih prinaša prehod industrije na zelene in digitalne prakse.

Komisija bo še naprej širila mrežo sporazumov EU o prosti trgovini, da bi zmanjšala trgovinske ovire, in ocenila ustrezne vidike obstoječih trgovinskih sporazumov z namenom spodbujanja trgovine s kemikalijami, vključno z zagotavljanjem dostopa do vhodnih surovin, ki so bistvenega pomena za kemijsko industrijo.

V sodelovanju z deležniki si bo prizadevala podpirati kemijsko industrijo z drugimi oblikami sporazumov v primerih, ko sporazumi o prosti trgovini trenutno niso mogoči, da bi olajšala dostop do trga in spodbujala trgovino z alternativnimi prilagojenimi oblikami sodelovanja z našimi partnerji. Ti sporazumi lahko vključujejo sektorske sporazume o regulativnem sodelovanju, katerih cilj je zmanjšati nepotrebne ovire in poenostaviti trgovino s kemikalijami, pa tudi strateška partnerstva za kritične surovine ali partnerstva za čisto trgovino in naložbe, da bi zagotovili diverzifikacijo dobavnih verig za ključne vhodne kritične surovine.

Trgovinska zaščita

Kadar je to upravičeno, bo Komisija še naprej hitro in učinkovito uporabljala instrumente trgovinske zaščite, kot so protidampinški, protisubvencijski ali zaščitni ukrepi. To bi moralo naše industrije zaščititi pred nepošteno svetovno konkurenco in zagotoviti, da naš trg ne bo služil kot izvozna destinacija za preusmerjanje trgovine in presežne svetovne zmogljivosti, ki jih povzročajo države.

Komisija je med 1. januarjem 2024 in 30. junijem 2025 začela 18 preiskav trgovinske zaščite v zvezi z uvozom kemikalij iz tretjih držav. Poleg tega je bilo 30. junija 2025 v veljavi 46 ukrepov, ki se nanašajo na kemikalije. Večina teh primerov zadeva uvoz iz Kitajske, verjetno zaradi kopičenja ogromnih presežnih zmogljivosti. Medtem ko se je industrija EU soočala z naraščajočimi stroški, so kitajski proizvajalci močno znižali svoje cene. To znižanje cen je popolnoma nepovezano s trendi na svetovnem trgu surovin, kar kaže na dampinške prakse.

Komisija bo okrepila nabor orodij za trgovinsko zaščito EU, da se bo lahko hitreje in učinkoviteje odzivala na nepošteno prakso oblikovanja cen v kemijskem sektorju. Pospešila bo tudi hitro in učinkovito uporabo instrumentov trgovinske zaščite, tudi s tesnim sodelovanjem z Zavezništvom kemijske industrije za odkrivanje takih praks. Komisija bo še naprej odločno ukrepala proti praksam izogibanja protidampinškim ukrepom z uporabo postopkov proti izogibanju.

Za zagotovitev pravočasnega ukrepanja na podlagi točnih podatkov bo Komisija še naprej pozorno spremljala uvoz kemikalij tako v okviru svoje novoustanovljene projektne skupine za nadzor uvoza kot tudi prek posebnega sistema spremljanja, uvedenega marca 2025 za nekatere industrijske kemikalije. To spremljanje se bo razširilo na dodatne molekule, zlasti na molekule s seznama kritičnih molekul, ko bo ta seznam dogovorjen.

Carinski nadzor in nadzor trga

Za uvožene proizvode, dane na trg EU, veljajo enaka pravila kot za proizvode, izdelane v EU. Gre za vprašanje verodostojnosti, odpornosti industrije in varstva potrošnikov. EU in njene države članice bodo okrepile izvrševanje zakonodaje EU o kemikalijah, da bi odpravile vrzeli, ki omogočajo neskladen uvoz, zlasti prek spletnih platform ali nereguliranih posrednikov, saj to izkrivlja konkurenco in ogroža skladne proizvajalce v EU. Digitalni potni list izdelka bo imel vlogo pri doseganju tega cilja, saj bo izboljšal preglednost v vrednostnih verigah ter zagotavljal zanesljive in primerljive informacije o izdelkih iz EU in zunaj EU.

To zahteva okrepitev nadzora na meji, vključno s carinsko reformo in boljšim nadzorom trga. Poleg tega bi morala EU začeti izvajati ciljno usmerjene preglede kemikalij, ki temeljijo na tveganju, pri tem pa se opretili na pobude, kot so tiste, opisane v sporočilu o e-trgovanju¹⁵. To vključuje razvoj usklajenih prednostnih nalog izvrševanja, kot so pregledi snovi v izdelkih, omejenih kemikalij ali napačno označenih zmesi. Ta prizadevanja bodo pomagala zagotoviti, da se proizvodi, ki vstopajo v EU, ne izognejo varnostnim pravilom, s čimer bi nelojalno spodkopavali notranji trg in slabili spodbude za inovacije. Kot je navedeno v strategiji za enotni trg, se je Komisija zavezala, da bo sprejela učinkovite ukrepe za povečanje skladnosti proizvodov z izkoriščanjem sinergij z zmogljivostmi EU in nacionalnih carinskih organov ter organov za nadzor trga ter morebitno ustanovitvi organa EU za nadzor trga¹⁶.

Za izboljšanje skladnosti uvoženega blaga z ustreznimi pravili EU bo Komisija okrepila izvrševanje z izboljšanim sodelovanjem in izmenjavo informacij med nacionalnimi organi, Evropsko agencijo za kemikalije in carinskimi organi. To bo vključevalo okrepitev usklajevanja prek skupin za upravno sodelovanje (ADCO) ter izboljšanje sistemov, kot sta informacijski in komunikacijski sistem za nadzor trga (ICSMS) ter sistem hitrega obveščanja Safety Gate. Poleg tega bo Komisija spodbujala boljše izvrševanje obstoječih pravil, tudi v okviru uredbe o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij, prek okolja enotnega okenca EU za carino in njegovega prihodnjega oblikovanja v okviru reforme carinske unije ter njenega EU vozlišča carinskih podatkov in drugih carinskih sistemov. Poleg tega naslednji cikel EMPACT (Evropska večdisciplinarna platforma proti grožnjam kriminala) za obdobje 2026–2029 pomeni priložnost za okrepitev okvira proti ponarejenemu blagu, vključno s kemikalijami.¹⁷

Komisija bo:

- še naprej sodelovala z mednarodnimi partnerji za zagotovitev dostopa do svetovnih trgov ter si prizadevala za sektorske sporazume o sodelovanju v primerih, ko sklenitev sporazumov o prosti trgovini ni mogoča;
- okrepila spremljanje kemikalij v okviru projektne skupine za nadzor uvoza, vključno z ukrepi trgovinske zaščite za zgodnje zaznavanje morebitnih škodljivih nenadnih porastov uvoza (tretje četrletje 2025);
- podprla razvoj usklajenih nadzorov kemikalij na podlagi tveganja za okrepitev skladnosti uvoženega blaga z ustreznimi pravili EU (zadnje četrletje 2025);
- uskladila sveženj ukrepov za izvrševanje in nadzor trga, tudi z vključitvijo uredbe o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij prek okolja enotnega okenca EU za carino in njegove prihodnje vloge v okviru reforme carinske unije ter EU vozlišča carinskih podatkov in drugih carinskih sistemov, pa tudi s prednostno obravnavo kemikalij v nacionalnih delovnih načrtih za nadzor trga (zadnje četrletje 2025).

¹⁵ Celovit nabor orodij EU za varno in trajnostno e-trgovanje (COM(2025) 37 final).

¹⁶ COM(2025) 500 final.

¹⁷ Glej tudi sporočilo Komisije Celovit nabor orodij EU za varno in trajnostno e-trgovanje (COM(2025) 37 final z dne 5. februarja 2025, str. 12).

3. ZAGOTAVLJANJE CENOVNO DOSTOPNE OSKRBE Z ENERGIJO TER PODPORA RAZOGLJICHENJU

Visoke cene energije znatno zmanjšujejo stroškovno konkurenčnost proizvajalcev kemikalij s sedežem v EU. Energija predstavlja približno 75 % proizvodnih stroškov v petrokemičnem sektorju EU. Zemeljski plin predstavlja več kot 70 % spremenljivih stroškov amoniaka, električna energija pa več kot 60 % proizvodnih stroškov v industriji. Ključna prednost bodo okrepljene naložbe v medsebojne povezave in dobavne verige s partnerji iz južnega sosedstva v okviru novega pakta za Sredozemlje.

Kemijska industrija je odvisna od uvoženih fosilnih goriv ne le kot vira energije, na primer za ustvarjanje toplote v proizvodnih procesih, temveč tudi kot vhodnih surovin za večino kemičnih izdelkov. Zaradi te dvojne odvisnosti je sektor še posebno ranljiv za nihanje cen fosilnih goriv in motnje v dobavnih verigah. Čeprav bi se morala kemijska industrija EU postopno odmakniti od teh odvisnosti, je bistveno v politikah prehoda upoštevati trenutne potrebe sektorja po energiji in surovinah, da se zagotovijo odpornost, razogljičenje in konkurenčnost.

3.1. Zagotavljanje cenovno dostopne oskrbe z energijo

Namen akcijskega načrta za cenovno dostopno energijo¹⁸, sprejetega februarja 2025, je zagotoviti nižje cene evropskim odjemalcem energije, vključno s kemijsko industrijo. Komisija bo zaradi znižanja skupnih stroškov energije tudi v prihodnje združevala povpraševanje podjetij EU po plinu.

Smernice o državni pomoči za nadomestilo posrednih stroškov v okviru sistema EU za trgovanje z emisijami (ETS)¹⁹ državam članicam omogočajo, da nekaterim energijsko intenzivnim sektorjem (vključno z izbranimi kemijskimi sektorji ali proizvodi, kot so rafinirani naftni proizvodi, nekatere anorganske osnovne kemikalije, nekateri industrijski plini ali polietilen) nadomestijo zvišanje cen električne energije, ki je posledica uporabe sistema EU ETS. Sedanji okvir državne pomoči ne vključuje nekaterih kemijskih sektorjev. Vendar pa predpostavke o cenah v tistem času ne odražajo več trenutnih tržnih razmer, saj cene zdaj vplivajo tudi na sektorje, kot so organske kemikalije ali gnojila, zato bo Komisija do konca leta posodobila smernice o državni pomoči v okviru ETS z namenom, da med drugim vključi dodatne kemijske sektorje.

Vzporedno okvir za ukrepe državne pomoči v podporo dogovoru o čisti industriji²⁰ državam članicam omogoča, da odobrijo začasno olajšavo pri stroških električne energije za energijsko intenzivne industrije, izpostavljene mednarodni konkurenci, z najnižjo ceno 50 EUR/MWh, pod pogojem, da ponovno investirajo v razogljičenje. Okvir omogoča tudi državno podporo za uvajanje širokega nabora tehnologij za razogljičenje, kot so elektrifikacija, vodik, biomasa, zajemanje, uporaba in shranjevanje ogljika, ter zmanjševanje tveganj pri naložbah v čisto energijo ali projekte razogljičenja. Na splošno

¹⁸ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Akcijski načrt za cenovno dostopno energijo. Izkoriščanje dejanske vrednosti naše energetske unije za zagotovitev cenovno dostopne, učinkovite in čiste energije za vse Evropejce (COM(2025) 79 final).

¹⁹ Sporočilo Komisije Smernice za nekatere ukrepe državne pomoči v okviru sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov po letu 2021, C(2020) 6400 final.

²⁰ Sporočilo Komisije Okvir za ukrepe državne pomoči v podporo dogovoru o čisti industriji (okvir za državno pomoč v okviru dogovora o čisti industriji), C(2025) 7600.

bodo ti ukrepi pomagali zagotoviti naložbe v razogljčenje, ublažiti trenutne pritiske na stroške energije in podpreti nadaljnjo proizvodnjo kemikalij v EU.

Hitrejše izdajanje dovoljenj

V kemijski industriji je pogosto treba vzpostaviti nove obrate ali naknadno opremiti in posodobiti obstoječo infrastrukturo. Za to so potrebna nova dovoljenja.

EU je že sprejela zakonodajo za pospešitev in poenostavitev postopka izdaje dovoljenj za nekatere industrijske obrate z aktom o neto ničelni industriji²¹ in revizijo direktive o industrijskih emisijah²². Revidirana direktiva o industrijskih emisijah²³ vzpostavlja nov inovacijski center za industrijsko preobrazbo in emisije (INCITE). Ta bo opredelil in ocenil inovativne tehnike, da bi predstavil njihov potencial in spodbujal njihovo uporabo v večjem obsegu. Najučinkovitejše in najbolj izvedljive inovativne tehnike bodo vključene v zaključke o najboljših razpoložljivih tehnikah.

Komisija je v svežnju o obrambni pripravljenosti predlagala pospešen režim izdajanja dovoljenj za obrambno pripravljenost, da bi omogočila hitro povečanje industrijskih zmogljivosti v odziv na nujne varnostne potrebe. Na podlagi izkušenj z aktom o neto ničelni industriji bo pozneje letos predlagala akt o pospeševanju razogljčenja industrije s konkretnimi ukrepi za odpravo ozkih grl pri izdajanju dovoljenj, povezanih z razogljčenjem energijsko intenzivnih industrij. Izzivi v zvezi z dovoljenji, povezani z okoljskimi presojami, bodo obravnavani v zbirnem svežnju za okolje v zadnjem četrtletju 2025.

Za pospešitev uvajanja projektov elektrifikacije je bistveno pospešiti dostop kemičnih obratov do omrežja, da bodo lahko hitro pridobivali čisto energijo za preoblikovanje svojih proizvodnih procesov. Komisija bo leta 2025 v okviru svežnja za evropska omrežja predlagala ukrepe za pospešitev dostopa do omrežij, shranjevanja in obnovljivih virov energije.

Vodik

Poleg uporabe za proizvodnjo električne energije je vodik nujen za stroškovno učinkovito preobrazbo kemijske industrije EU. Kemijski sektor je kot proizvajalec in porabnik vodika v dobrem položaju, da podpre razvoj ekonomij vodika v EU. Vodik bo ključnega pomena za razogljčenje različnih kemičnih izdelkov, na primer s proizvodnjo nizkoogljičnih dušikovih gnojil.

Komisija bo podprla uvajanje obnovljivega in nizkoogljičnega vodika ter razvoj povezane infrastrukture. Začela je tudi študijo za oceno učinkovitosti okvira za vodik, da bi opredelila morebitne ovire za povečanje uporabe obnovljivega vodika in ocenila potrebo po prilagoditvi regulativnega okvira.

Poleg tega bo kmalu objavljen tretji razpis v okviru vodikove banke za podporo proizvodnji vodika v Evropi. Komisija istega dne kot ta akcijski načrt sprejme tudi delegirani akt o nizkoogljičnem vodiku, da bi vlagateljem zagotovila gotovost in

²¹ Uredba (EU) 2024/1735 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o vzpostavitvi okvira ukrepov za krepitev ekosistema proizvodnje neto ničelnih tehnologij Evrope (UL L, 2024/1735, 28.6.2024).

²² Direktiva 2010/75/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o industrijskih emisijah in emisijah iz živinoreje (celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja).

²³ Kakor je bila spremenjena z Direktivo (EU) 2024/1785.

spodbudila uvajanje teh tehnologij. Proizvodnja in dobava vodika sta tudi eden od glavnih ciljev prihodnje pobude za vsesredozemsko sodelovanje na področju energije in čistih tehnologij.

Poleg drugih oblik podpore so bila pravila o brezplačnem dodeljevanju pravic v EU ETS posodobljena, da se zagotovi tehnološka nevtralnost ukrepov za zaščito pred selitvijo virov CO₂. Zato je proizvodnja vodika z elektrolizo postala upravičena do prejemanja brezplačnih emisijskih pravic iz EU ETS na referenčni ravni, določeni s tradicionalnimi tehnologijami.

Komisija bo:

- posodobila smernice o državni pomoči za nadomestilo posrednih stroškov v okviru EU ETS z namenom vključitve dodatnih kemikalij (zadnje četrtoletje 2025);
- predlagala ukrepe za reševanje izzivov, povezanih z izdajanjem okoljskih dovoljenj, tudi za projekte razogljichenja v okviru zbirnega svežnja za okolje (zadnje četrtoletje 2025);
- predlagala pospešitev in poenostavitev drugih vidikov izdajanja dovoljenj (vključno z digitalizacijo) za projekte razogljichenja v okviru akta o pospeševanju razogljichenja industrije (zadnje četrtoletje 2025);
- predlagala olajšanje dostopa do omrežja za projekte elektrifikacije energijsko intenzivnih panog (zadnje četrtoletje 2025).

3.2. Podpora razogljichenju in prehodu na krožno gospodarstvo

Za doseganje neto ničelnih ciljev in prehod na model krožnega gospodarstva so potrebne naložbe. Hkrati prehod na varnejše in bolj trajnostne kemikalije ponuja pomembne priložnosti za kemijsko industrijo EU in uporabnike nižje v verigi.

Kemijska industrija kot eden od sektorjev, ki jih je najtežje razogljichiti, zahteva tehnološko nevtralen, postopen in prehodni pristop k razogljichenju. V procesu preoblikovanja sektorja bodo pomembne zlasti prehodne rešitve, kot so obrati za kreking etana.

Poleg tega bo za doseganje neto ničelnih emisij in zmanjšanje strateških odvisnosti potreben postopen odmik od fosilne energije in primarnih fosilnih surovin v primerih, ko je to tehnično in ekonomsko izvedljivo. Za to so bistveni alternativni viri čistega ogljika, kot so biomasa, reciklirani odpadki in ogljik iz zajemanja in uporabe ogljika. V ta namen bo Komisija oblikovala spodbude za vzpostavitev izvedljivega poslovnega modela za prehod kemijske industrije EU na čisto energijo.

Finančna podpora EU

Proračun EU podpira projekte inovacij in razogljichenja v vseh fazah inovacij.

Delovni program Obzorje Evropa za obdobje 2026–2027 bo s približno 370 milijoni EUR podprl prehod na razogljichenje industrije v zgodnjih fazah inovacij. Poleg tega bo Komisija, kot je bilo napovedano v dogovoru o čisti industriji, v okviru delovnega programa Obzorje Evropa za obdobje 2026–2027 objavila vodilni razpis v višini 600 milijonov EUR za podporo projektom, primernim za uvedbo. Ta razpis bo dopolnjeval tekoča prizadevanja na področju raziskav in inovacij, ki se financirajo v okviru programa Obzorje Evropa, njegov cilj pa bo spodbujati sinergije med okvirnim programom za raziskave in inovacije ter skladom za inovacije, s čimer bo vzpostavljen nabor projektov

od raziskav in inovacij do uvedbe. Razpis bo namenjen vsem energijsko intenzivnim industrijam, vključno s kemijsko industrijo.

Sklad za inovacije, vzpostavljen s sistemom EU za trgovanje z emisijami, zagotavlja spodbude za naložbe v razogljičenje industrije. Komisija bo v okviru pregleda sistema trgovanja z emisijami leta 2026 upoštevala posebnosti energijsko intenzivnih industrij in predlagala nadaljnjo okrepitev tega nabora orodij z banko za razogljičenje industrije, katere cilj bo zagotoviti do 100 milijard EUR sredstev za razogljičenje industrije. Leta 2025 se bo začel pilotni projekt za novo banko za razogljičenje industrije z dražbo v višini 1 milijarde EUR za razogljičenje ključnih industrijskih procesov, zlasti toplote, ki je tudi v kemijskem sektorju eden največjih virov povpraševanja po energiji in emisij toplogrednih plinov²⁴.

Sklad InvestEU mobilizira javne in zasebne naložbe za inovacije in prehod na čisto energijo, tudi s podporo zagonskim podjetjem in podjetjem v razširitveni fazi na področju čistih tehnologij. S spremembo uredbe o InvestEU, o kateri trenutno razpravlja zakonodajalca, je bilo predlagano povečanje obsega sklada InvestEU in njegove ponudbe na trgu (zlasti jamstev, tveganega kapitala in lastniških finančnih produktov) z mobilizacijo dodatnih 50 milijard EUR naložb tudi za podporo ciljem dogovora o čisti industriji in pobudam, ki jih izvaja skupina Evropske investicijske banke, kot je TechEU. Revidirani sklad InvestEU bo lahko zagotavljal podporo za naložbe v energijsko intenzivne panoge, na primer s podpiranjem opreme elektroenergetskega omrežja, jamstev za čiste tehnologije in podjetniških pogodb o nakupu električne energije iz obnovljivih virov.

Prihodnji sklad za konkurenčnost bo podpiral prizadevanja za razogljičenje. Vzpostavi se lahko tudi namenska javno-zasebna pobuda za spodbujanje naložb v posodobitev kemijskega sektorja. To ne posega v sveženj predlogov za naslednji večletni finančni okvir.

Biogospodarstvo in biomasa

Surovine na biološki osnovi so lahko smiselna alternativa fosilnemu ogljiku²⁵. Če so pravilno zasnovane in uporabljajo lokalno ter trajnostno pridobljene materiale na biološki osnovi, lahko zmanjšajo odvisnost od globalnih vrednostnih verig (na primer z nadomeščanjem fosilnega plina z bioplinom in biomaso) ter emisije toplogrednih plinov.

Uporaba alternativ na biološki osnovi omogoča proizvodnjo varnejših in bolj trajnostnih kemikalij. Na primer, pri mikrobnih fermentacijah se z uporabo mikroorganizmov sladkorji in rastlinski materiali pretvorijo v dragocene kemikalije, s čimer se zmanjša potreba po procesih na osnovi nafte. Encimi v encimskih procesih se vse pogostejše uporabljajo pri proizvodnji kemikalij na biološki osnovi kot katalizatorji, ki omogočajo bolj trajnostne reakcije. Pri teh procesih se pogosto zahteva manj energije in ustvari manj škodljivih stranskih proizvodov kot pri tradicionalnih metodah.

Tehnološki napredek podjetjem omogoča pretvorbo odpadnih materialov, kot so kmetijski ostanki in živilski odpadki, v dragocene kemikalije na biološki osnovi in biognojila. To zmanjšuje potrebo po primarnih surovinah in povečuje vrednost odpadkov. Poleg tega

²⁴ [cfde57b3-d80f-43e1-9ee4-cd96c42c6ca8_en](#)

²⁵ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Gradnja prihodnosti z naravo: spodbujanje biotehnologije in bioproizvodnje v EU (COM(2024) 137 final).

obstaja možnost izkoriščanja obstoječih proizvodnih zmogljivosti za uporabo alternativnih surovin in materialov na biološki osnovi. Hkrati je treba zagotoviti varstvo biotske raznovrstnosti in prehranske varnosti.

Prihodnja **strategija za biogospodarstvo** (zadnje četrletje 2025) bo namenjena izboljšanju učinkovitosti rabe virov in izkoriščanju znatnega potenciala rasti materialov na biološki osnovi, ki nadomeščajo materiale na fosilni osnovi, ter z njimi povezanih industrij. To lahko tudi dodatno zmanjša odvisnost kemijske industrije EU od uvoženih surovin. V strategiji bodo opredeljene vizija in usmeritve za povečanje proizvodnje trajnostnih materialov na biološki osnovi, razvoj biotehnologij ter spodbujanje inovacij in naložb v aplikacije visoke vrednosti, tudi za kemikalije. Prav tako bo preučila, kako kemijski industriji zagotoviti dostop do biomateriala za uporabe z dodano vrednostjo, kot so biokemikalije.

Komisija je že poudarila²⁶ potencial trajnostne biomase kot alternativne surovine²⁷ z možnostjo prostovoljnega označevanja proizvodov na biološki osnovi za ustvarjanje vodilnih trgov. Preučila bo nadaljnje možnosti za spodbujanje uporabe trajnostne biomase kot surovine.

Podpora krožnosti

Kemično recikliranje ima lahko pomembno vlogo pri zmanjševanju odvisnosti EU od primarnih virov na osnovi fosilnih goriv za proizvodnjo plastike ter pri vrednotenju izrabljenih izdelkov. Še zlasti koristno je lahko na primer pri odpadni plastiki, ki ni primerna za mehansko recikliranje ali pri kateri je treba doseči posebne zahteve glede kakovosti. Prispevalo bi k ciljem EU glede recikliranja plastičnih odpadkov in povečanja deleža reciklirane vsebine v plastiki.

Za spodbujanje učinkovitega uvajanja kemičnega recikliranja Komisija začne javno posvetovanje o izvedbenem aktu na podlagi direktive o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo²⁸, da bi vzpostavila jasen, znanstveno utemeljen in tehnološko nevtralen okvir za dodeljevanje masne bilance za upoštevanje vsebnosti recikliranih materialov iz kemičnega recikliranja, kar bo omogočilo oblikovanje vodilnega trga, da bo kemični sektor postal bolj krožen. Izvedbeni akt naj bi bil sprejet v zadnjem četrletju 2025.

V predlogu akta o krožnem gospodarstvu bosta obravnavani strani ponudbe in povpraševanja vzpostavitev enotnega trga za odpadke in spodbujanjem uporabe recikliranih ter sekundarnih materialov. To je pomembna priložnost za kemijsko industrijo, ki ima osrednjo vlogo pri omogočanju krožnih rešitev v vrednostnih verigah.

Zajemanje, uporaba in shranjevanje ogljika (CCUS)

²⁶ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Gradnja prihodnosti z naravo: spodbujanje biotehnologije in bioproizvodnje v EU (COM(2024) 137 final).

²⁷ Glej tudi vizijo za kmetijstvo in prehrano, sprejeto februarja 2025, v kateri so določene perspektive za širitev biogospodarstva, ovrednotenje stranskih proizvodov in odpadkov, pospešitev dostopa biopesticidov do trga ter podporo uvajanju nizkoogljicnih gnojil iz recikliranih hranil in digestata iz bioplina.

²⁸ Direktiva (EU) 2019/904 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje (UL L 155, 12.6.2019, str. 1).

Zajemanje, uporaba in shranjevanje ogljika (CCUS) so temeljna neto ničelna tehnologija za zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv in prispevanje k odpornosti evropskih industrij, zlasti industrij, ki jih je težje elektrificirati in razogljičiti, kot je kemijska industrija, kot je navedeno v sporočilu o industrijskem upravljanju ogljika iz leta 2024²⁹. Zajemanje in uporaba ogljika (CCU) lahko prav tako izboljšata industrijsko simbiozo s povezovanjem virov industrijskih emisij z odjemalci v lokalnih vrednostnih verigah.

Za to je potreben strukturiran pristop k načrtovanju infrastrukture, ki bo zajemal tako povpraševanje kot ponudbo na področju zajetega CO₂ in vodikovih omrežij. Delegirani akt na podlagi akta o neto ničelni industriji, ki bo kmalu začel veljati, kot prvi ukrep določa obveznosti proizvajalcev plina in nafte v EU pri izpolnjevanju cilja EU glede shranjevanja CO₂ do leta 2030. Poleg tega namerava Komisija pripraviti namensko zakonodajno ureditev, da bi zagotovila postopen razvoj trga EU za CO₂ in infrastrukturo za CO₂, s čimer bo ustvarila zaupanje in dolgoročno predvidljivost za zagon vrednostne verige.

Za uspešno uporabo zajemanja in uporabe ogljika je potreben tudi podporni regulativni okvir. V trenutnih pravilih ETS ni priznan zajet CO₂ v netrajnih proizvodih, kot so proizvodi, ki jih proizvaja kemijska industrija.

Komisija bo v okviru pregleda sistema EU za trgovanje z emisijami leta 2026 ocenila izvedljivost vključitve ravnanja z odpadki³⁰ v EU ETS in tudi, kako v tem okviru najbolje nagraditi zajeti CO₂ v netrajnih proizvodih. Poleg tega bo ocenila primernost trajnih odvzemov ogljika za nadomestitev preostalih emisij iz sektorjev, v katerih je emisije težko zmanjšati.

Komisija bo:

- sprejela novo strategijo EU za biogospodarstvo, v kateri bo opredelila vizijo in usmeritve za povečanje proizvodnje trajnostnih materialov na biološki osnovi, razvoj biotehnologij ter spodbujanje inovacij in naložb v aplikacije visoke vrednosti, tudi za kemikalije (zadnje četrletje 2025);
- predlagala akt o krožnem gospodarstvu za sprostitev trgov s sekundarnimi materiali in spodbujanje krožnosti v kemijski industriji (2026);
- podprla varno in učinkovito uvajanje kemičnega recikliranja v skladu z direktivo o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo (javna razprava se začne v tretjem četrletju 2025) ter sprejela izvedbeni akt v skladu z direktivo o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo glede kemičnega recikliranja (zadnje četrletje 2025);
- ocenila izvedljivost obračunavanja emisij iz netrajnih proizvodov zajemanja in uporabe ogljika nižje v verigi kot del pregleda sistema za trgovanje z emisijami (drugo/tretje četrletje 2026);
- pripravila finančne spodbude za spodbujanje uporabe nefosilnega ogljika ter obnovljivega in nizkoogljčnega vodika;
- izboljšala regulativni okvir za zajemanje, uporabo in shranjevanje ogljika (CCUS), tudi s predlogom regulativnega okvira za razvoj trgov in infrastrukture EU za CO₂.

²⁹ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Na poti k ambicioznemu industrijskemu upravljanju ogljika za EU (COM(2024) 62 final).

³⁰ Sežiganje odpadkov in drugi postopki ravnanja z odpadki, zlasti odlaganje na odlagališčih, ki povzročajo emisije metana in dušikovega oksida.

4. VODILNI TRGI IN INOVACIJE

4.1. Vodilni trgi in zelena obdavčitev

Naložbe v nefosilne surovine in nizkoogljične tehnologije so pogosto omejene zaradi pomanjkanja odjemalcev, zaradi česar imajo vodilna podjetja težave pri izkoriščanju zelene premije in kapitalizaciji naložb. Zato bodo v okviru logike prihajajoče reforme javnega naročanja z aktom o pospeševanju industrijskega razogljičenja uvedene zahteve EU glede vsebine v skladu z mednarodnimi pravnimi zavezami Unije ter merila odpornosti in trajnostnosti z namenom spodbujanja in zaščite čiste evropske oskrbe z energijsko intenzivnimi proizvodi ter evropskega povpraševanja v industrijah nižje v verigi.

Obdavčitev lahko prispeva k razvoju inovativnih nizkoogljičnih rešitev za **kemijsko industrijo EU**. Komisija je za podporo temu cilju predložila priporočilo o davčnih spodbudah za podporo dogovoru o čisti industriji. Ta pobuda podjetjem daje politični signal in jih spodbuja, da pospešijo prehod na čiste tehnologije, razogljičenje industrije in trajnostno rast. Priporoča ponujanje davčnih olajšav proizvajalcem čistih tehnologij ter pospešeno amortizacijo za težko industrijo, kot je kemijski sektor, pri naložbah v opremo za čiste tehnologije.

Komisija bo:

- uvedla zahteve EU glede vsebine ter merila odpornosti in trajnostnosti za spodbujanje vodilnih trgov za določene sektorje v okviru akta o pospeševanju industrijskega razogljičenja (zadnje četrletje 2025).

4.2. Inovacije

Inovacije so ključnega pomena, da kemijska industrija ostane konkurenčna. So temeljnega pomena za razvoj prelomnih proizvodnih tehnologij, na primer tistih, ki temeljijo na zeleni kemiji, kot so fotokemija, elektrokemija, ter za razvoj novih izdelkov, vključno z naprednimi materiali. Inovacije koristijo tudi uporabnikom nižje v verigi in potrošnikom, saj zagotavljajo varnejše in bolj trajnostne alternative.

EU zagotavlja znatno podporo inovacijam v zgodnji fazi v kemijski industriji, od razvoja novih konceptov do pilotnih projektov, v okviru programa Obzorje Evropa, zlasti v okviru evropskih partnerstev, kot so Skupno podjetje za krožno Evropo na biološki osnovi³¹, Process4Planet³² in Inovativni napredni materiali za Evropo (IAM4EU)³³.

³¹ (Skupno podjetje za krožno Evropo na biološki osnovi (CBE JU) je javno-zasebno partnerstvo v vrednosti 2 milijard EUR med EU in Konzorcijem industrij na biološki osnovi (BIC). Financira projekte za spodbujanje konkurenčnih krožnih industrij na biološki osnovi v EU. Skupno podjetje za krožno Evropo na biološki osnovi se financira iz večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 in deluje v skladu s pravili programa Obzorje Evropa za obdobje 2021–2031.

³² Cilj partnerstva Processes4Planet (P4Planet) je preoblikovati predelovalne industrije EU, da bi do leta 2050 dosegli krožnost in splošno podnebno nevtralnost na ravni EU, hkrati pa povečali njihovo svetovno konkurenčnost. P4Planet je javno-zasebno partnerstvo, vzpostavljeno med A.SPIRE (kot zasebnim subjektom) in Komisijo v okviru sklopa 4 (Digitalno področje, industrija in vesolje) programa Obzorje Evropa. <https://www.aspire2050.eu/p4planet/about-p4planet>.

³³ Inovativni napredni materiali za Evropo (IAM4EU) so javno-zasebno partnerstvo v okviru programa Obzorje Evropa za obdobje 2025–2027, katerega cilj je okrepiti inovativnost naprednih materialov, vključno s proizvodnjo, procesi in trajnostnostjo.

Vendar pa ostaja razširitev inovativnih aplikacij na industrijsko raven pomemben izziv. To je občutljiva faza inovacijskega procesa, saj vključuje visoke ravni naložb in precejšnjo negotovost tako glede tehnološke učinkovitosti kot tudi prihodnje uporabe na trgu.

Komisija bo ustanovila vozlišča EU za inovacije in nadomeščanje, da bi premagala ovire za inovacije ter pospešila razvoj varnejših in bolj trajnostnih rešitev, ter bo preučila sodelovalne pristope k nadomeščanju ciljnih kemikalij. Ta vozlišča, ki temeljijo na modelu INCITE, bodo podjetjem, zlasti malim in srednjim, pomagala pri obzornem preiskovanju, prepoznavanju in ocenjevanju alternativ, spodbujanju partnerstev in izmenjavi znanja. V **zasnovi varne in trajnostne** kemikalije bodo vključene v inovacijska vozlišča, ki bodo zagotavljala tehnične smernice že v zgodnji fazi inovacij. Okvir za varno in trajnostno v zasnovi bo spodbujal sodelovanje med oblikovalci izdelkov, kemijskimi podjetji, znanstveniki in raziskovalnimi organizacijami. Komisija bo olajšala dostop do potrebne digitalne in fizične infrastrukture za razvoj, testiranje in širitev varnih in trajnostnih inovacij v zasnovi.

Ta vozlišča bodo prav tako preučevala sodelovalne pristope k nadomeščanju ciljnih kemikalij in bi lahko gostila mrežo centrov EU za nadomeščanje, ki bi podjetjem, zlasti malim in srednjim, ponujala prilagojeno tehnično, znanstveno in finančno podporo pri prizadevanjih za zamenjavo nevarnih snovi z varnejšimi alternativami.

Revidirano priporočilo Komisije o okviru za v zasnovi varne in trajnostne kemikalije (2025) bo okrepilo konkurenčnost kemijske industrije EU, saj bo inovacijski proces za varnejše in bolj trajnostne alternative postal učinkovitejši. Iz programov Obzorje Evropa za obdobje 2025–2027 bo zagotovljenih približno 120 milijonov EUR za podporo razvoju in pospeševanju odkrivanja alternativ snovem, ki vzbujajo zaskrbljenost, pri čemer bosta to dodatno omogočili umetna inteligenca in digitalizacija.

Komisija bo uvedla **skupno podatkovno platformo za kemikalije** kot del pobude „ena snov, ena ocena“, da bo dostop do podatkov o kemikalijah bolj enostaven in pregleden.

Prihodnji akt o naprednih materialih, ki bo sprejet leta 2026, bo prav tako spodbudil in nagradil inovacije v kemijskem sektorju. Napredni materiali zagotavljajo inovativne rešitve za učinkovitejšo, bolj trajnostno in konkurenčnejšo industrijo. Komisija bo predložila akt o naprednih materialih, ki bo vzpostavil celovit okvir za podporo celotni vrednostni verigi od raziskav in razvoja ter zagonskih podjetij do proizvodnje in uvajanja ter spodbujal in nagrajeval inovacije v kemijskem sektorju.

Posodobljene ocene kemijske varnosti

Inovacije imajo ključno vlogo pri izboljševanju kemijske varnosti, saj se z njimi izboljšuje obvladovanje kemičnih tveganj in podpira razvoj varnejših kemikalij. Za spodbujanje inovacij pri ocenjevanju tveganja kemikalij je poleg tega bistvena krepitev sodelovanja v celotni kemijski vrednostni verigi. Vodilna pobuda EU na tem področju je partnerstvo za oceno tveganj zaradi kemikalij (PARC). Združuje ministrstva, nacionalne agencije za javno zdravje in ocenjevanje tveganja, raziskovalne organizacije in akademske kroge.

Metodologije novega pristopa ali pristopi testiranja brez uporabe živali ponujajo sodobna na znanosti temelječa orodja za zagotavljanje informacij za oceno tveganja kemikalij. So ključnega pomena za pospešitev ocen tveganja in odpravo informacijskih vrzeli ter so stroškovno učinkovita orodja. Komisija si bo še naprej prizadevala za posodobitev kemičnega preskušanja in pospeševanje prehoda na pristope brez uporabe živali. V okviru pobude „ena snov, ena ocena“ bo vzpostavila skupno podatkovno platformo za kemikalije,

da bi izboljšala dostop do podatkov o kemikalijah. Hkrati bo predstavila časovni načrt za postopno odpravo testiranja na živalih za ocene varnosti kemikalij do leta 2026. Tesno bo sodelovala z deležniki pri spodbujanju alternativnih metod, da bi se izognili nepotrebnemu testiranju in zmanjšali stroške testiranja. V časovnem načrtu bodo opredeljene potrebe po razvoju in validaciji preskusnih metod brez uporabe živali v skladu z zahtevo Sveta.

Komisija bo:

- pospešila inovacije na področju kemikalij in povečala njihov obseg z uporabo prostovoljnih vozlišč EU za inovacije na področju kemikalij (prvo četrletje 2026);
- predlagala akt o naprednih materialih za spodbujanje in nagrajevanje inovacij v kemijskem sektorju (zadnje četrletje 2026);
- vzpostavila skupno podatkovno platformo za kemikalije, kot je določeno v okviru svežnja „ena snov, ena ocena“;
- predstavila časovni načrt za postopno odpravo testiranja na živalih (prvo četrletje 2026).

5. POENOSTAVITEV IN RACIONALIZACIJA REGULATIVNEGA OKVIRA

Poenostavitev je v središču regulativne agende Komisije z jasnim ciljem zmanjšati upravno breme za podjetja za 25 % ter za mala in srednja podjetja za 35 % do konca mandata te Komisije.

5.1. „Zbirni svežnji za poenostavitve“

Komisija je do leta 2025 sprejela pet zbirnih svežnjev za poenostavitve, s katerimi poenostavlja pravila in zmanjšuje upravno breme za industrijo EU. Nekateri od teh predlogov, zlasti tisti iz prvega zbirnega svežnja za poenostavitve z dne 26. februarja 2025, so neposredno pomembni za kemijsko industrijo EU³⁴. Peti zbirni sveženj za poenostavitve z dne 17. junija 2025 obravnava vidike obrambe in krepi možnost držav članic, da izvzamejo kemijske snovi kot take, v zmesi ali v izdelku, kadar je to potrebno v interesu obrambe.

Na dan sprejetja tega akcijskega načrta Komisija kot prvi korak predlaga šesti zbirni sveženj za poenostavitve, ki se izrecno osredotoča na zakonodajo EU o kemikalijah in z njo povezano zakonodajo: uredbo o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi³⁵, uredbo o sredstvih za gnojenje³⁶ in uredbo o kozmetičnih izdelkih³⁷. S predlogom se poenostavljajo različna pravila iz pravnega reda na področju kemikalij ob hkratnem zagotavljanju visoke ravni varovanja zdravja ljudi in okolja. Spreminjajo se na primer določbe o obvezni velikosti pisave in razmiku med vrsticami za označevanje nevarnih kemikalij v skladu z uredbo o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi, da se zagotovi, da lahko kemična podjetja učinkovito sporočajo informacije o snoveh in zmeseh.

³⁴ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi direktiv 2006/43/ES, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 in (EU) 2024/1760 v zvezi z določenimi zahtevami glede poročanja podjetij o trajnostnosti in skrbnega pregleda v podjetjih glede trajnostnosti (COM(2025) 81 final).

³⁵ Uredba (ES) št. 1272/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi (UL L 353, 31.12.2008, str. 1).

³⁶ Uredba (EU) 2019/1009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o določitvi pravil o omogočanju dostopnosti sredstev za gnojenje EU na trgu (UL L 170, 25.6.2019, str. 1).

³⁷ Uredba (ES) št. 1223/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o kozmetičnih izdelkih (UL L 342, 22.12.2009, str. 59).

Ta predlog bo omogočil ocenjene prihranke v višini najmanj 363 milijonov EUR na leto za kemijsko industrijo.

Poleg današnjega zbirnega svežnja za poenostavitev bo Komisija dodatno poenostavila zakonodajo EU, ki je pomembna za kemijsko industrijo EU. Komisija bo v zadnjem četrtletju 2025 sprejela še en predlog zbirnega svežnja za zmanjšanje upravnega bremena v okoljski zakonodaji, ki bo prav tako pomemben za kemijsko industrijo EU.

Poleg tega bo Komisija do konca leta predložila zbirni sveženj za poenostavitev, ki bo olajšal biotično varstvo rastlin v kmetijstvu. Nekateri vidiki, kot je olajšan dostop do trga za biopesticide, bodo pomembni tudi za kemijsko industrijo.

Taksonomija

Komisija bo v okviru izvajanja prvega zbirnega svežnja za poenostavitev kmalu sprejela revidirana merila, da se ne škoduje bistveno, za preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja v okviru taksonomije za trajnostne naložbe. Natančneje, pojasnila in omejila bo področje uporabe Dodatka C k delegiranim aktom taksonomije o podnebnju in okolju^{38,39} v smislu zajetih snovi. To bo znatno zmanjšalo breme dokazovanja usklajenosti s taksonomijo in olajšalo dostop do trajnostnega financiranja.

5.2. Ciljno usmerjena revizija uredbe REACH

Uredba o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH)⁴⁰ je temeljna zakonodaja EU, ki ureja kemikalije. Uredba REACH je z registracijo in evalvacijo prispevala k izboljšanju znanja o kemikalijah, z avtorizacijami in omejitvami pa k obravnavanju tveganja, ki ga predstavljajo nekatere kemikalije. Vendar so se nekateri postopki iz uredbe REACH izkazali za obremenjujoče za podjetja, zlasti za mala in srednja.

Komisija bo do konca leta 2025 sprejela predlog za ciljno usmerjeno revizijo uredbe REACH, da bi poenostavila pravila in pospešila postopke za industrijo, pri čemer bo upoštevala vidike konkurenčnosti, varnosti, zaščite in trajnostnosti, hkrati pa zagotavljala visoko raven varovanja zdravja ljudi in okolja⁴¹.

³⁸ Delegirana uredba Komisije (EU) 2023/2486 z dne 27. junija 2023 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z določitvijo tehničnih meril za pregled za določitev pogojev, pod katerimi se šteje, da gospodarska dejavnost bistveno prispeva k trajnostni rabi ter varstvu vodnih in morskih virov, prehodu na krožno gospodarstvo, preprečevanju in nadzoru onesnaževanja ali varstvu in obnovi biotske raznovrstnosti in ekosistemov, in za ugotavljanje, ali ta gospodarska dejavnost ne škoduje bistveno kateremu od drugih okoljskih ciljev, ter o spremembi Delegirane uredbe Komisije (EU) 2021/2178 glede posebnih javnih razkritij za te gospodarske dejavnosti (UL L, 2023/2486, 21.11.2023).

³⁹ Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/2139 z dne 4. junija 2021 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z določitvijo tehničnih meril za pregled za določitev pogojev, pod katerimi se šteje, da gospodarska dejavnost bistveno prispeva k blažitvi podnebnih sprememb ali prilagajanju podnebnim spremembam, ter za ugotavljanje, ali ta gospodarska dejavnost ne škoduje bistveno kateremu od drugih okoljskih ciljev (UL L 442, 9.12.2021, str. 1).

⁴⁰ Uredba (ES) št. 1907/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (UL L 396, 30.12.2006, str. 1).

⁴¹ Glej tudi sporočilo o zbirnem svežnju za obrambno pripravljenost (COM(2025) 820 final).

5.3. Uredba ECHA

Poleg tega Komisija predlaga samostojno uredbo za Evropsko agencijo za kemikalije (ECHA), da bi izboljšala njeno upravljanje in povečala trajnostnost njenega modela financiranja. Cilj je opolnomočiti agencijo za učinkovito izvajanje njenih razširjenih pristojnosti, okrepiti njeno sposobnost za pravočasno in usklajeno pripravo znanstvenih mnenj ter podjetjem pomagati pri načrtovanju z večjo naložbeno gotovostjo. Poenostavitev modela financiranja bo okrepila operativno prožnost agencije in zmanjšala upravno breme. Izboljšana učinkovitost bo agenciji omogočila tudi zagotavljanje boljših storitev podjetjem, zlasti malim in srednjim, s tem pa se bodo zmanjšali njihovi stroški izpolnjevanja obveznosti.

5.4. Zagotavljanje jasnosti glede PFAS

Odbori agencije ECHA izvajajo znanstveno oceno univerzalne omejitve PFAS⁴² in naj bi jo zaključili leta 2026. Komisija se zavezuje, da bo čim prej po prejetju mnenja agencije ECHA predstavila predlog s splošnim ciljem čim bolj zmanjšati emisije PFAS.

Komisija bo preučila prepoved PFAS v potrošniških izdelkih, kot so kozmetika, materiali, namenjeni za stik z živili, in oblačila za uporabo na prostem. Kadar ustrezne alternative glede učinkovitosti in varnosti niso na voljo, se lahko nadaljnja uporaba PFAS v industrijskih aplikacijah dovoli za kritične namene, kot so zdravstvo, obramba, polprevodniki in drugi strateški sektorji⁴³, pod strogimi pogoji, dokler se ne najdejo sprejemljive zamenjave. Odstopanja za uporabo bodo morale spremljati zahteve za zmanjšanje emisij v vseh fazah življenjskega cikla, da se omeji sproščanje onesnaževal v okolje, ter jasne spodbude za inovacije.

Komisija bo podprla prizadevanja industrije za blažitev in sanacijo, za doseganje večje odpornosti na področju vode, za krepitev zdravja oceanov⁴⁴ ter za obravnavanje onesnaževanja vode, tal in zraka.

Da bi podprla opuščanje PFAS, Komisija izvaja celovito strategijo, ki združuje ureditev z drugimi ukrepi. Med njimi bodo ciljno usmerjene naložbe v raziskave, inovacije za varne in trajnostne alternative, okrepljeno usklajevanje med institucijami EU in državami članicami ter strokovne mreže za izmenjavo znanja in rešitev. Vozlišča EU za inovacije bodo prednostno obravnavala ukrepe za iskanje varnih in trajnostnih alternativ PFAS.

Komisija bo spodbujala prehod s PFAS na varnejše alternative⁴⁵. EU si mora odločno prizadevati za sanacijo območij, ki so že močno onesnažena s takimi snovmi. Čiščenje bi moralo temeljiti na načelu onesnaževalec plača, pri čemer bi se javna sredstva dodelila za čiščenje območij sirot, kjer ni bilo mogoče najti odgovornega subjekta. Čeprav so prizadevanja za saniranje zelo draga, lahko raziskave in inovacije te stroške znatno

⁴² Pet nacionalnih organov (Danske, Nemčije, Nizozemske, Švedske in Norveške) je januarja 2023 agenciji ECHA predložilo dokumentacijo za omejitev za vse PFAS.

⁴³ Sporočilo Komisije o vodilnih merilih in načelih za koncept bistvene uporabe v zakonodaji EU o kemikalijah (C/2024/2894).

⁴⁴ Glej Evropski pakt za oceane (COM(2025) 281 final, str. 8).

⁴⁵ Glej tudi evropsko strategijo za odpornost v zvezi z vodo (COM(2025) 280 final, str. 5).

zmanjšajo z novimi tehnologijami, vključno s tehnologijami na biološki osnovi, ki se bodo spodbujale v strategiji za biogospodarstvo.

Razvit bo nov vseevropski okvir za spremljanje PFAS, s katerim se bodo centralizirale informacije, opredelila žarišča onesnaževanja, izpostavile uspešne prakse sanacije in zbirali podatki iz ustrezne zakonodaje. Komisija bo preučila, kako najbolje izboljšati izmenjavo informacij in komunikacijo o onesnaževanju s PFAS ter njihovem nadomeščanju, ter začela dialog, ki bo povezal deležnike za podporo celostnemu pogledu na izzive, povezane z onesnaževanjem s PFAS. Poleg tega si bo za reševanje preteklega onesnaževanja prizadevala vzpostaviti javno-zasebno pobudo za doseg tehnološkega preboja na področju izvedljivih in cenovno dostopnih metod za odkrivanje in sanacijo PFAS.

5.5. Varnost in zdravje pri delu

Varnost in zdravje pri delu sta ključnega pomena ne le za varovanje zdravja in varnosti delavcev, temveč tudi za povečanje produktivnosti, krepitev konkurenčnosti in zagotavljanje enakih konkurenčnih pogojev v vseh panogah. To se med drugim uresničuje z določitvijo mejnih vrednosti za poklicno izpostavljenost na ravni EU v skladu z direktivo o rakotvornih, mutagenih in reprotoksičnih snoveh⁴⁶ in v skladu z direktivo o kemičnih dejavnikih⁴⁷.

Komisija bo:

- sprejela predlog zbirnega svežnja za kemijsko industrijo (tretje četrletje 2025);
- spremenila merila, da se ne škoduje bistveno, za preprečevanje in nadzor onesnaževanja v skladu z uredbo o taksonomiji (tretje četrletje 2025);
- sprejela predlog za ciljno usmerjeno revizijo uredbe REACH (zadnje četrletje 2025);
- sprejela predlog za osnovno uredbo ECHA (tretje četrletje 2025);
- sprejela zbirni sveženj za poenostavitev na področju fitofarmaceutskih sredstev in pospešila dostop do trga za biopesticide (zadnje četrletje 2025);
- sprejela predlog za zmanjšanje upravnih obremenitev v okoljski zakonodaji (zbirni sveženj za okolje) (zadnje četrletje 2025);
- predlagala omejitev PFAS v skladu z uredbo REACH na podlagi mnenja ECHA o dokumentaciji za univerzalno omejitev PFAS;
- vzpostavila vseevropski okvir za spremljanje PFAS za centralizacijo podatkov ter spodbujala praktične znanstveno utemeljene rešitve za trajnostni prehod evropske industrije (zadnje četrletje 2026);
- začela dialog, ki bo povezal deležnike za podporo celostnemu pogledu na izzive, povezane z onesnaževanjem s PFAS (drugo četrletje 2026).

⁴⁶ Direktiva 2004/37/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o varovanju delavcev pred nevarnostmi zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem pri delu (šesta posebna direktiva v skladu s členom 16(1) Direktive Sveta 89/391/EGS) (UL L 158, 30.4.2004).

⁴⁷ Direktiva Sveta 98/24/ES z dne 7. aprila 1998 o varovanju zdravja in zagotavljanju varnosti delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim dejavnikom pri delu (štirinajsta posebna direktiva v smislu člena 16(1) Direktive 89/391/EGS) (UL L 131, 5.5.1998, str. 11).

6. ZAKLJUČEK

Za uspešno izvajanje tega akcijskega načrta bodo potrebna usklajena prizadevanja vseh deležnikov, vključno z evropskimi institucijami, državami članicami, industrijo in civilno družbo. Ključno bo sodelovanje pri oblikovanju ugodnega poslovnega okolja, spodbujanju naložb v razogljčenje in inovacije, zmanjševanju odvisnosti sektorja ter zagotavljanju dostopa do virov, potrebnih za prehod v konkurenčnejšo in bolj trajnostno prihodnost.

Komisija je zavezana tesnemu sodelovanju z vsemi deležniki, da bi zagotovila učinkovito izvajanje tega akcijskega načrta in doseganje njegovih ciljev. V ta namen bo vzdrževala tesen dialog z deležniki, spremljala rezultate tega akcijskega načrta in zagotavljala njegovo hitro izvajanje.

S tem lahko zagotovimo, da bo kemijska industrija EU še naprej imela ključno vlogo v gospodarstvu in družbi EU ter hkrati prispevala k doseganju podnebnih in okoljskih ciljev EU.
